

М. А. Гора

викладач

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,

кафедра цивільно-правових дисциплін

Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна

МОМЕНТ ВИНИКНЕННЯ ТА ЗМІСТ ПРАВА НА ЖИТТЯ

У статті досліджені питання, пов'язані з законодавчим закріпленням та проблемами реалізації основоположного права людини та громадянина — права на життя, а саме: зміст та момент виникнення права на життя.

Ключові слова: право на життя, самогубство, евтаназія, штучне переривання вагітності (аборт).

Право на життя — найважливіше серед прав індивідуума, володіння яким є необхідною передумовою реалізації ним всіх інших прав людини і громадянина. Це право, як і інші природні права людини, є невід'ємним (тобто таким, що належить людині від природи, незалежно від законодавчого закріплення), невідчужуваним (таким, від якого особа не може відмовитись) та непорушним (ст. ст. 21 та 27 Конституції України). Закріпивши в Основному Законі права людини та громадянина, держава взяла на себе обов'язок захищати ці права та гарантувати безперешкодну їх реалізацію. Для того щоб забезпечити реалізацію права, необхідно визначити і закріпити в законодавстві його зміст та момент виникнення.

Метою даної роботи є визначення змісту права на життя та встановлення моменту його виникнення.

Зміст права на життя, який є неоднаковим в різних країнах (це пов'язано, насамперед, з різним відношенням держав до проблеми застосування смертної кари), а також момент його виникнення, незважаючи на численні дослідження цього питання, завжди були і залишаються предметом полеміки серед широкого кола вчених та практиків. В теорії юридичної науки проблеми, пов'язані з правом на життя, досліджували такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як М. М. Агарков, С. М. Братусь, В. П. Грибанов, Л. О. Красавчикова, О. О. Красавчиков, М. С. Малейн, М. М. Малейна, І. О. Покровський, О. А. Пушкін, П. М. Рабинович, Р. О. Стефанчук, К. А. Флейшиц, Р. О. Халфіна, Г. Ф. Шершеневич, Р. Б. Шишка та ін. Але, беручи до уваги важливість та багатогранність об'єкта дослідження, динамічність соціальних відносин, розвиток медицини, науки і техніки, дискусії з цього приводу продовжуються і в сучасному суспільстві, а однозначне та чітке закріплення змісту права на життя в законодавстві — справа майбутнього.

Згідно із ЦК України, зміст особистого немайнового права, яким є право на життя, становить можливість фізичної особи вільно, на власний розсуд визначати свою поведінку у сфері свого приватного життя. Аналіз законодавства дає змогу встановити межі цієї поведінки особи.

По-перше, особа має право на збереження життя. В ч. 2 ст. 281 ЦК встановлено, що “фізична особа не може бути позбавлена життя”. Р. О. Стефанчук звертає увагу на те, що формулювання ст. 281 ЦК не відповідає аналогічній нормі Конституції України (ст. 27), де сказано, що людина не може бути позбавлена життя *свавільно*, тобто Конституцією право на життя обмежено можливістю виникнення правових підстав, за яких воно все ж таки може бути порушено. Як приклад він наводить випадки вбивства в умовах необхідної оборони (та інші випадки, передбачені ст. ст. 36–43 КК) [15; 116–117]. З такою точкою зору можна погодитись лише частково, і ось з яких причин: 1. Необхідною обороною, згідно із ст. 36 КК України, визнаються дії, здійснені особою з метою захисту охоронюваних законом прав та інтересів особи, що захищається, або іншої особи... від протиправного посягання шляхом спричинення тому, хто посягає, шкоди, необхідної і достатньої в даній обстановці для негайного відвернення чи припинення посягання. Саме таке право людини на захист життя та здоров’я передбачено в другому абзаці ч. 2 ст. 281 ЦК: “Фізична особа має право захищати своє життя та здоров’я від протиправних посягань будь-якими засобами, не забороненими законом...”. Більше того, в ст. 281 ЦК встановлено право захищати життя та здоров’я *іншої* фізичної особи. І це цілком логічно, адже людина, її життя і здоров’я, честь і гідність, недоторканність і безпека проголошені в Україні найвищою соціальною цінністю (ст. 3 Основного Закону). 2. В той же час необхідною обороною, за кримінальним законодавством, будуть також вказані вище дії, вчинені з метою захисту *суспільних інтересів і інтересів держави*. Такі випадки порушення права особи на життя дійсно виходять за межі цивільно-правового регулювання. Що ж стосується власно держави, то, після приєднання у 1997 р. України до Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (1950) та ратифікації протоколів № 6 (2000) та № 13 (2002) до неї, чинне законодавство України не містить будь-яких умов позбавлення особи життя з боку і за рішенням держави та її органів.

По-друге, здійснюючи своє право на життя, особа повинна мати можливість розпоряджатися своїм життям. Сучасне законодавство таке право особи обмежує. Право на життя, як і інші природні права людини, визнається невідчужуваним, тобто таким, від якого особа-носій не може відмовитись ні добровільно, ні примусово, ні постійно, ні тимчасово. Особа не має права обирати момент припинення свого життя, а згідно із ч. 4 ст. 281 ЦК забороняється задоволення прохання фізичної особи про припинення її життя. В той же час деякі вчені визнають, що, з метою забезпечення повної реалізації особою права на життя, необхідно обговорити можливість визнання за особою також права на смерть [8, 12]. А. Малиновський під правом на смерть розуміє можливість (свободу) людини свідомо і добровільно в обраний нею момент часу піти з життя обраним нею та доступним їй способом, і пропонує це право людини поважати [12; 54]. Визнання за особою права на смерть, за його думкою, означає, що ніхто не вправі заборонити їй здійснити це право, а саме: лікар, який прочитав передсмертну записку про добровільність уходу з життя, не вправі намагатися врятувати

людину, яка прийняла смертельну дозу ліків, навіть коли її ще можна врятувати, а смертельно хвора людина вправі розраховувати на лікаря, який допоможе йому здійснити право на смерть.

Вважаю, що з такою точкою зору не можна погодитись і що право на смерть не може бути невід'ємною складовою права на життя.

Самогубство, хоч воно і не карається за кримінальними законами сучасних європейських країн, в тому числі й України, вважається вкрай негативним соціальним явищем, засуджується з боку суспільства та церкви. Визнавши право людини піти з життя у такий спосіб, держава візьме курс на виродження свого народу, адже, по-перше, дасть зелене світло різним фармацевтичним та іншим компаніям на розробку, виготовлення, звичайно, рекламування та свободний продаж різноманітних засобів для скоєння самогубств, по-друге, зникне такий значний стримуючий фактор як побоювання бути засудженим з боку суспільства та церкви. Самогубства можуть перейти з категорії негативних до категорії нормальних явищ, вражаюча статистика самогубств стане ще жахливішою, демографічна ситуація ще більше погіршиться. За даними Державного комітету статистики, в Україні на 100 тис. людей припадає 22 самогубства (без урахування кількості невдалих спроб суїциду, яких значно більше, та скритої статистики) [13]. Узагальнюючий аналіз причин суїцидів свідчить про те, що всі вони здійснюються на ґрунті мікросоціальних конфліктів: втрата соціальних зв'язків, депресія, алкоголізм, сімейні проблеми, безробіття, хронічна нестача грошей, втрата життєвих перспектив, а серед молоді також — недостатність спілкування з близькими, розлучення батьків, немало біду приносять фільми, в яких пропагується насилля, в тому числі над собою [14]. Для зменшення кількості самогубств в державі, суспільстві, сім'ї повинні бути створені такі умови співіснування, щоб у їх членів не виникало бажання піти з життя у такий спосіб.

Інший аспект проблеми визнання права людини на смерть — допустимість евтаназії (від грец. *eu* — добре и *thanatos* (*θανατος*) — смерть) [6]. Законодавство України не допускає виконання прохання фізичної особи про припинення її життя (ст. 281 ЦК) та навмисне прискорення медичними працівниками смерті або умертвіння невиліковно хворого з метою припинення його страждань (евтаназія) [4; 52] (хоча на одному з етапів розробки проекту ЦК України 2003 року розглядалася пропозиція узаконити пасивну форму евтаназії). За кримінальним кодексом України подібне позбавлення життя кваліфікується як навмисне убивство. Евтаназія заборонена в більшості країн Європи. Шляхом невизнання законності евтаназії йде і Європейський суд з прав людини (див., наприклад, Рішення по справі Претті проти Сполученого Королівства (2002) [16; 85]. І все ж обговорення цієї проблеми триває як серед теоретиків, так і серед практиків, як серед лікарів та юристів, так і серед інших зацікавлених осіб. Противники евтаназії наводять низку слушних аргументів, серед яких можливість медичної помилки щодо невиліковності хвороби, помилкове уявлення самого пацієнта про стан його здоров'я, а також прийняття фатального рішення в стані неадекватного сприйняття ситуації, можливість зловживань етана-

зією з боку медичного персоналу та інших зацікавлених осіб. Дослідження ситуації в країнах, де евтаназія допускається (як, наприклад, в Нідерландах, де вона узаконена вже понад десять років), свідчать про те, що відношення до позбавлення життя шляхом евтаназії стало легковажнішим: лікарі нерідко проводять евтаназію без отримання згоди на це пацієнта чи його родичів, а багато старих та хворих людей приймають рішення про евтаназію щодо них тільки з причин страху перед можливим болем, який вони не зможуть стерпіти, а також із бажання не бути тягарем для своєї родини. І цей страх, вважають дослідники, може і повинен бути пересилений турботою та наставництвом з боку близьких [17].

Існує й інша точка зору на проблему евтаназії. Ті, хто підтримують її допустимість, вважають, що “вбивство з милосердя” — прояв найвищого рівня гуманності по відношенню до особи, яка страждає, тому має право на існування в суспільстві. Ю. Дмитрієв вважає, що людина, яка приречена на смерть і зазнає при цьому фізичні й душевні страждання, може бути віднесена до категорії соціально незахищених громадян і турбота про неї — це справа не тільки працездатних родичів, а й суспільства в особі держави. Він вказує на те, що у разі коли людина стійко переносить страждання, задача суспільства й держави в особі органів охорони здоров'я — полегшити його страждання й намагатися по можливості наблизити якість життя такої людини до умов, гідних людини; коли ж хворий просить про смерть, відмова йому в евтаназії може розглядатися як застосування до нього тортур, жорстокого та принижуючого гідність поводження, що імперативно заборонено Конституцією [8]. І такі висновки знаходять своє підтвердження у медичній практиці. Як приклад, можна привести гучне діло американського лікаря Джека Геворкяна, який сконструював крапельницю з сумішшю розчину отрути зі снодійним, яка починала функціонувати тільки тоді, коли пацієнт, залишившись на самоті, тягнув за спеціальне кільце. Таким чином на той світ пішли 130 безнадійно хворих пацієнтів. Суд штату Мічиган приговорив Геворкяна до 25 років позбавлення волі, при цьому родичі самогубців, які були свідками нестерпних фізичних та душевних страждань своїх близьких і вважали, що смерть принесе позбавлення від цих мук, просили суд про милість до нього [12; 55]! Вражає також факт звернення батьків невиліковно хворих дітей до уряду Нідерландів з проханням дозволити проведення евтаназії також щодо дітей віком до 12 років!

На наш погляд, виникла ситуація, в якій не може бути однастайності за принципом “ситий голодного не зрозуміє”. Тому підтримуємо точку зору Ю. Дмитрієва, який пропонує вирішувати цю проблему не лише в колі юристів, а за активної участі суспільства.

Беручи до уваги вищенаведені аргументи за та проти евтаназії, вважаємо таким, що найбільш відповідає потребам суспільства, варіант, при якому евтаназія має бути заборонена “як правило”, але допускатися у виключних випадках і, що головне, після проходження ускладненої процедури прийняття рішення про її проведення, яка могла б включати такі елементи: необхідність неодноразового висловлення бажання про припинення життя

невиліковно хворою людиною, яка зазнає важких страждань; перевірка психічного стану такої особи для виключення прийняття рішення в умовах пороку волі; необхідність присутності при складенні заяви самого хворого, його родичів та медичних працівників відповідного профілю; прийняття кінцевого рішення шляхом одностайного голосування членів спеціально створеної комісії. Необхідно також продумати процедуру проведення евтаназії, виключити по можливості участь в цьому дійстві фізичних осіб. Чинні норми щодо заборони евтаназії слід доповнити словами “без законних підстав”, зрозуміло й однозначно сформулювати ці підстави, а також закріпити в законодавстві детальну й чітку процедуру проведення евтаназії. І хоча А. Малиновський називає ситуацію, при якій право людини на смерть взагалі заперечується, але визнається можливість виникнення цього права у безнадійно хворій людині, юридично безглуздою [12; 55], вважаємо, що надзвичайна складність об’єкта полеміки дає право відступити від бездоганних юридичних форм.

Ще одним дуже складним питанням, пов’язаним з реалізацією права на життя, є момент виникнення цього права. Встановлення такого моменту дасть відповіді на питання: чи вправі жінка розпоряджатися своєю вагітністю, чи допустимо використання людських ембріональних тканин в фармацевтиці та косметології, та низку інших питань, пов’язаних, перш за все, із захистом права на життя.

Згідно із ст. 269 ЦК, “Особисті немайнові права належать кожній фізичній особі від народження або за законом”. І це зрозуміло, адже, за загальним правилом, мати право, тобто мати правосуб’єктність, може тільки людина, яка вже існує, за винятком випадків, коли закон охороняє інтереси зачатої, але ще ненародженої дитини (як, наприклад, в спадковому, сімейному праві). Інші положення законодавства підтверджують таку позицію: згідно із ст. 6 Закону України “Про охорону дитинства”, “кожна дитина має право на життя з моменту визначення її живонародженою та життєздатною за критеріями Всесвітньої організації охорони здоров’я (ВООЗ)”. Згідно із ст. 50 Основ законодавства про охорону здоров’я, жінка має право розпоряджатися своєю вагітністю. Кримінальне законодавство не встановлює відповідальності за штучне переривання вагітності (аборт), лише за порушення процедури проведення аборту (незаконний аборт).

З наведених норм можна зробити такі логічні висновки:

А) Новий організм, що розвивається в тілі жінки, людиною до моменту свого народження не вважається. Він — частина організму жінки, і вона вправі робити з ним що завгодно.

Б) Тканини ненародженого малюка можуть бути використані як експериментальний матеріал, а також як елемент фармацевтичної та косметичної продукції, в будь-якому разі та без згоди його родичів.

В) Якщо новонароджена дитина не відповідає критеріям живонародженості та життєздатності ВООЗ, лікарі вправі відмовити її матері боротися за життя цієї дитини.

На наш погляд, такі висновки суперечать етиці суспільних відносин і викривають недосконалість обраної законодавцем позиції.

Сучасна ембріологія, біологія та генетика стверджують: реальний момент виникнення нового життя — момент запліднення, коли, за визначенням французького генетика професора Жерома Лежьона, об'єднується вся необхідна для появи нового життя інформація чоловічої та жіночої клітин [11]. З цього моменту з'являється нова людина, яка до моменту народження буде жити в організмі матері. Існують й інші теорії щодо моменту появи нової людини: 1) момент імплантації ембріону в тіло матки; 2) момент, коли в ембріона починає битися серце; 3) момент, коли ембріон стає фізично схожим на людину; 4) початок мозкової діяльності плода; 5) момент, з якого плід стає життєздатним, тобто спроможним існувати незалежно від організму матері. Еміль Йічинський, спираючись на наукові дослідження, зробив спробу викрити неспроможність цих теорій і навів такі аргументи:

1) та 2) За словами одного з родоначальників ембріології новозеландського доктора Альберта Вільяма Лайлі, після появи на світ в момент запліднення юна людина сама будує собі помешкання на наступні 270 днів, проникає в губчасту оболонку матки, створює плаценту та захисну рідину оболонку. Вона реагує на зовнішні подразники, відчуває біль, холод та смак навколоплідних вод, а найголовніше, сама обирає дату свого народження! На все це здатна тільки жива істота.

3) Навіть коли зовні ембріон не дуже схожий на людину, це все одно людина, а не якась інша істота, яка пізніше перетвориться на людину; крім того, якщо прийняти цю теорію, то людей, які мають які-небудь фізичні вади або іншим способом не схожі на інших, не можна було б вважати людьми.

4) Мозок у плода людини повністю формується до 5–6 місяців. Але, за висновками фахівців, численні нервові зв'язки повністю встановлюються у 6–7 років, більше того, всі хімічні та електричні механізми мозку повністю розвертаються тільки до 14–15 років! Людина розвивається все життя, і перша стадія її розвитку проходить в утробі матері.

5) Щодо твердження про те, що життєздатність — це критерій, за яким людина визнається людиною, Є. Йічинський проводить паралель зі твердженням А. Гітлера “Як тільки людина стає неспроможною боротися за своє місце під сонцем, її життєвий шлях закінчений”.

Таким чином, за висновком Є. Йічинського, нове життя виникає в момент запліднення, а аборт — це вбивство дитини та найгрубіше порушення фундаментального права — права на життя [11].

Такої думки дотримуються багато фахівців, в тому числі й автор даної статті, і можливо, наша держава в майбутньому також стане на шлях захисту ненароджених дітей, як це вже зробили Північна Ірландія, Мальта та Ірландська республіка (за матеріалами <http://www.medabort.ru/history.phtml>) [10].

Звичайно, беручи до уваги статистику з штучного переривання вагітності, повна заборона абортів в сучасний період представляється неможливою і може привести до збільшення кількості кримінальних абортів. Згадаємо, що дозвіл на проведення абортів в Росії у 20-х роках минулого сторіччя лікарі-гінекологи, яким було небайдуже здоров'я жіночої части-

ни населення, вважали великим досягненням того часу, адже смертність від абортів знизилась в десятки разів! Звичайно, ситуація, яка мала місце до узаконення абортів в ті далекі часи, не повториться. Жінки більш свідомо підходять до свого статевого здоров'я, материнства, з'явилися та стають все більш різноманітними та більш доступними засоби запобігання небажаній вагітності. І все ж, вважаємо, що повна заборона абортів — це кінцева крапка на шляху визнання за людиною права на життя з моменту початку вагітності. На даному ж етапі необхідно ввести в законодавство заборону необмеженого і свавільного використання тканин плоду людини в наукових та практичних цілях, а також переглянути ставлення держави взагалі і медичних працівників зокрема до новонародженої чи ненародженої дитини, яка не відповідає критеріям життєздатності ВООЗ, і закріпити обов'язок медиків боротися за життя ненародженої дитини в будь-якому разі.

В сучасний період в країні на національному рівні проводиться пропаганда здорового способу статевого життя, створюються центри планування сім'ї, в тому числі на базі поліклінік та лікарень; у 2006 році був зменшений перелік законних підстав для штучного переривання вагітності терміном від 12 до 22 тижнів. Всі ці та інші заходи свідчать про вірно обраний державою курс на покращення репродуктивного здоров'я населення, зменшення кількості небажаних вагітностей, свідомого ставлення жінок та чоловіків до материнства та батьківства і, в результаті, поліпшення демографічної ситуації в країні.

З усього вищенаведеного можна зробити такі висновки:

1. Відповідно до Конституції України право особи на життя є невід'ємним, невідчужуваним та непорушним (ст. ст. 21 та 27 Конституції). І все ж закон встановлює випадки, коли порушення права на життя не тягне за собою відповідальності для особи, яка його порушила. В Цивільному кодексі це регулює ч. 2 ст. 281: "Фізична особа має право захищати своє життя та здоров'я від протиправних посягань будь-якими засобами, не забороненими законом..." Відповідна норма міститься і в Кримінальному кодексі.

2. Вважаємо, що не можна прийняти пропозиції деяких авторів, які пропонують як складову права на життя закріпити у законодавстві право людини на смерть, включаючи право на самогубство та евтаназію, оскільки це може призвести до значного збільшення кількості самогубств, евтаназій, здійснених під впливом помилок, погроз та умовлянь, а також вбивств під прикриттям евтаназії.

3. До законодавства треба внести зміни щодо евтаназії та допустити її у виключних випадках і, що головне, за умови проходження ускладненої процедури прийняття рішення про її проведення, а саме: необхідність неодноразового висловлення невиліковно хворою людиною, яка зазнає важких страждань, бажання про припинення життя шляхом евтаназії; перевірка психічного стану такої особи для виключення прийняття рішення в умовах пороку волі; необхідність присутності при складенні заяви про евтаназію самого хворого, його родичів та медичних працівників відповідного профілю; прийняття кінцевого рішення шляхом одностайного голо-

сування членів спеціально створеної комісії. Необхідно також продумати процедуру виконання евтаназії, виключити по можливості участь в цьому дійстві фізичних осіб, крім самого пацієнта.

4. Оскільки сучасною наукою доведено, що нова людина з'являється на світ з моменту запліднення, а не з моменту народження, вважаємо, що до сучасного законодавства необхідно внести зміни і заборонити необмежене і свавільне використання тканин плоду людини в наукових та практичних цілях, а також переглянути ставлення держави взагалі і медичних працівників зокрема до новонародженої дитини, яка не відповідає критеріям життєздатності ВООЗ. Повна заборона штучного переривання вагітності на даному етапі розвитку суспільства не представляється можливою, але відмова від абортів має бути однією з задач держави у курсі покращення репродуктивного здоров'я населення.

Література

1. Конституція України, прийнята 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВРУ). — 1996. — № 30. — Ст. 141.
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. // ВВРУ. — 2001. — № 25–26. — Ст. 131.
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. // ВВРУ. — 2003. — № 40–44. — Ст. 356.
4. Основи законодавства про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.92 р. // ВВРУ. — 1993. — № 4. — Ст. 19.
5. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 р. // ВВРУ. — 2001. — № 30. — Ст. 142.
6. Большой энциклопедический словарь. — М., СПб, 1999.
7. Бородин С., Глушков В. Уголовно-правовые проблемы эвтаназии // Советская юстиция. — 1992. — № 9–10. — С. 34.
8. Дмитриев Ю. Конституционное право человека и гражданина на осуществление эвтаназии в России // Право и жизнь. — 2000. — № 24.
9. Головистикова А. Юридическое закрепление момента начала жизни и смерти // Право и жизнь. — 2003. — № 60 (8).
10. История аборт. Аборты в истории человечества // <http://www.medabort.ru/history.phtml>
11. Йичинский Э. Материализм о начале жизни // <http://www.noabort.net/materialism1>
12. Малиновский А. Имеет ли человек право на смерть? // Российская юстиция. — 2002. — № 8. — С. 54–56.
13. Медведева О. Україна стала рекордсменом Європи за кількістю суїцидів // <http://www.utro.ua/ukr/articles/2007/05/30/48677.shtml>
14. Овакимян О. С. Суицид как проблема XX века // http://www.sociology.kharkov.ua/docs/chten_01/ovakimyan.doc
15. Стефанчук Р. Право на життя як особисте немайнове право фізичної особи // Право України. — 2003. — № 11. — С. 115–119.
16. Шевчук С. Судовий захист прав людини: практика Європейського суду з прав людини у контексті західної правової традиції. — К.: Реферат, 2007. — 831 с.
17. Right to Life. Australia. // <http://www.righttolife.com.au/euthanasia.aspx>

М. А. Гора

Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова,
кафедра гражданско-правовых дисциплин
Французский бульвар, 24/26, Одесса, 65058, Украина

МОМЕНТ ВОЗНИКНОВЕНИЯ И СОДЕРЖАНИЕ ПРАВА НА ЖИЗНЬ

Резюме

Конституция Украины провозгласила право человека на жизнь, но его содержание — категория противоречивая. Из права на жизнь не вытекает право на смерть, и все же эвтаназия, как способ прекращения страданий неизлечимо больного человека, должна быть допустима в исключительных случаях и по усложненной процедуре. Государство должно взять курс на запрет аборт как незаконного лишения жизни ребенка, который еще не родился.

Ключевые слова: право на жизнь, самоубийство, эвтаназия, искусственное прерывание беременности (аборт).

M. A. Gora

Odessa National University after I. I. Mechnikov,
Chair of civil disciplines
Frantsuzsky boulevard 24/26, Odessa, 65058, Ukraine

THE MOMENT OF BEGINNING AND THE CONTENT OF THE RIGHT TO LIFE

Summary

The Constitution of Ukraine has declared the Right to Life, but the content of this right is a disputable category. The right to death does not follow the Right to Life, but, at the same time, euthanasia as the way of termination of incurable person sufferings is to be allowed in exclusive cases and under complicated procedure. The State has to head to prohibition of abortions, which may be considered as the murder of unborn child.

Key words: Right to Life, suicide, euthanasia, abortion.